

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 1Sžk/38/2021
Identifikačné číslo súdneho spisu: 6019200586
Dátum vydania rozhodnutia: 19. 10. 2022
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Peter Potásch
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2022:6019200586.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky, v senáte zloženom z predsedu senátu prof. JUDr. PhDr. Petra Potáscha, PhD. a členiek senátu JUDr. Moniky Valašikovej, PhD. a JUDr. Anity Filovej, v právnej veci žalobkyne (sťažovateľky): M. W., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom: G. XX, XXX XX J., právne zastúpená: JUDr. Michal Vlkolinský, advokát so sídlom Námestie SNP 87/8, 960 01 Zvolen, proti žalovanému: Mesto Zvolen, Matričný úrad, so sídlom Námestie slobody 22, 960 01 Zvolen, o preskúmanie zákonnosti opatrenia/rozhodnutia žalovaného č. 57018/2019/V zo dňa 6. augusta 2019, konajúc o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 24S/227/2019-60 zo dňa 7. októbra 2020 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 24S/227/2019-86 zo dňa 14. apríla 2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 24S/227/2019-60 zo dňa 7. októbra 2020 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 24S/227/2019-86 zo dňa 14. apríla 2021 sa z r u š u j e a v e c s a v r a c i a Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

o d ô v o d n e n i e :

I.

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky úvodom tohto rozsudku konštatuje, že sťažovateľku bude v tomto písomnom vyhotovení rozsudku označovať v gramatickom tvare ženského rodu, a to tak, aby toto označenie korešpondovalo s jazykovým tvarom použitým samotnou sťažovateľkou v jej podaniach založených v súdnom spise.

II.

Konanie pred krajským súdom

1. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej ako „krajský súd“ alebo „správny súd“) rozsudkom č.k. 24S/227/2019-60 zo dňa 7. októbra 2020 (ďalej ako „napadnutý rozsudok“) v spojení s opravným uznesením č.k. 24S/227/2019-86 zo dňa 14. apríla 2021 rozhodol o zamietnutí žaloby žalobkyne a zároveň rozhodol, že žalobkyni náhradu trov konania nepriznal.

2. Žalobkyňa sa podanou žalobou (v znení opravenom na základe výzvy krajského súdu) domáhala preskúmania postupu žalovaného (Mesto Zvolen, Matričný úrad, Námestie slobody 22, Zvolen), resp. jeho rozhodnutia/opatrenia - č.: matr. 57018/2019/V zo dňa 06.08.2019, ktorým tento odmietol zapísať zmenu mena, rodného čísla a pohlavia žalobkyne do matriky. Mala za to, že postup žalovaného, ktorý ňou požadované zmeny nevykonal, je v rozpore s právnou úpravou Európskej únie, ktorá je pre Slovenskú republiku ako členský štát záväzná a nadradená vnútroštátnej právnej úprave. Tvrdila,

že odmietnutie požadovaných zápisov zmien pre ňu znamená, že je v rôznych životných situáciách opakovane nútená odhaľovať svoju pôvodnú pohlavnú identitu, s ktorou sa nestotožňuje.

3. Poukázala na ustanovenia zákona č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku (ďalej ako „zákon o mene a priezvisku“), ďalej poskytla vymedzenie pojmu „genderová identita“ a prezentovala pramene práva, resp. iné dokumenty, ktoré riešia otázku transgenderov v európskej spoločnosti (napr. „Doporučenia Výboru ministrov pri Rade Európy v roku 2010“). Osobitne poukázala na to, že tieto dokumenty sa zaoberajú aj otázkou uznania zmeny rodu bez toho, aby boli trans osoby vystavené v oblasti zdravotníctva nedôvodným požiadavkám. Následne akcentovala, že formulovanie obdobných pravidiel sa opakovalo aj v roku 2013 a 2015. Tvrdí, že Rezolúcia 2048 (2015) - Diskriminácia transrodových ľudí v Európe - vyzvala členské štáty EÚ vypracovať rýchle, transparentné a dostupné postupy založené na sebaurčení pri zmene mena a registrácii pohlavia transrodových ľudí v rodných listoch, preukazoch totožnosti, pasoch, osvedčeniach o vzdelaní a iných podobných dokumentoch a sprístupniť tieto postupy všetkým ľuďom, ktorí ich chcú využiť bez ohľadu na vek, zdravotný stav, finančnú situáciu alebo policajný záznam a tiež zrušiť sterilizáciu a iné povinné lekárske ošetrovanie, ako aj diagnostiku zdravia ako nevyhnutnú právnu požiadavku uznania rodovej identity osoby v zákonoch upravujúcich postup na zmenu mena a zapísaného rodu (pohlavia).

4. Žalobkyňa dala do pozornosti krajského súdu aj rozhodovacu prax Európskeho súdu pre ľudské práva („ESLP“) vo vzťahu k porušovaniu čl. 8 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách (ďalej ako „Dohovor“). Osobitne poukázala na situácie, kedy členský štát odmietol zmeniť rodný list transsexuálnej osobe, ako napr. vo veci V. proti Francúzsku (1992), resp. Sheffield a Horsham proti Veľkej Británii. Uviedla, že podľa ESLP rodová identita, ako aj sexuálna orientácia sú súčasťou sféry súkromného života, a preto by štát nemal do nej zasahovať. Pozornosť súdu upriamila aj na rozhodnutia ESLP vo veciach Y. Y. proti Turecku, Van Kück proti Nemecku a Garçon a Nicot proti Francúzsku, podľa ktorých je porušením čl. 8 Dohovoru podmieňovanie uznania rodovej identity transrodových osôb medicínskym zákrokom alebo sterilizáciou, ktoré si dané osoby neprajú podstúpiť.

5. Žalobkyňa argumentovala tiež tým, že v rámci vnútroštátnej úpravy bol zákaz diskriminácie upravený najprv v Čl. 3 Listiny základných práv a slobôd a potom v Čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, pričom rodová identita spadá pod pojem „iné postavenie“ (ako to vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 8/04-202 zo dňa 18.10.2005 uviedol Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „ústavný súd“)).

II.

Rozhodnutie krajského súdu

6. V odôvodnení rozsudku poukázal krajský súd na to, že podľa § 7 ods. 1 písm. c) zákona o mene a priezvisku, povolenie na zmenu mena nie je potrebné, ak ide o zmenu z dôvodu zmeny pohlavia. Podľa názoru krajského súdu, doklady predložené žalovanému pre účely realizácie príslušných zmien nepreukazujú, že u žalobkyne k zmene pohlavia došlo. Podkladom pre priamu zmenu mena (bez potreby predchádzajúceho povolenia o zmene mena) nie je - podľa názoru krajského súdu - „dôkaz o tom, že je transgenderovou osobou“ (bod 25 odôvodnenia rozsudku krajského súdu). Zároveň krajský súd ustálil, že ak takéhoto relevantného dôkazu o zmene pohlavia niet, zápis zmeny mena v matrike je možný len na základe predchádzajúceho povolenia zmeny mena príslušným orgánom verejnej správy (okresný úrad).

7. Krajský súd tiež dospel k záveru, že rozhodovanie o zmene rodného čísla nepatrí do právomoci žalovaného a zároveň to isté platí aj pre rozhodovanie o povolení zmeny mena (k tomu pozri toto odôvodnenie ďalej). Žalovaný má v kompetencii (bez predchádzajúceho právoplatného povolenia príslušného orgánu) zapísať zmenu mena do matriky v prípade, že ide o zákonom vymedzený dôvod, v prípade ktorého nie je potrebné povolenie, pričom takým dôvodom je aj zmena pohlavia, ak žiadateľ zároveň disponuje listinami, „ktoré pre taký zápis zákon vyžaduje“ (bod 26 rozsudku krajského súdu).

8. Krajský súd dospel k záveru, že realizácia zápisu zmeny mena na základe zmeny pohlavia je žalovaným možná len v prípade predloženia lekárskeho potvrdenia o tom, že k takejto zmene došlo. Ak takéto lekárske potvrdenie žalobkyňa nepredložila, vzťahuje sa na ňu režim relevantný pre akúkoľvek inú zmenu mena (§ 6 zákona o mene a priezvisku), a to (v prvom štádiu) - právoplatné rozhodnutie o povolení zmeny mena (okresný úrad) a následný - nadväzujúci zápis tejto zmeny na základe právoplatného rozhodnutia (čo realizuje žalovaný).

9. Krajský súd sumarizujúci okolnosti veci konštatoval, že žalovaný vybavil žiadosť žalobkyne zákonným spôsobom, keďže žalobkyňa žalovanému nepredložila lekársku správu o tom, že jej bolo „zmenené pohlavie lekárske zákrokom“ (bod 28 rozsudku krajského súdu). Vo vzťahu k argumentácii žalobkyne Dohovorom, resp. rozhodovacou praxou ESLP krajský súd uviedol, že aplikácie týchto aktov sa žalobkyňa môže domáhať v rámci konania pred okresným úradom, ktorý je príslušný rozhodovať o povolení zmeny mena žalobkyne práve z dôvodu, že u žalobkyne k zmene pohlavia nedošlo, a preto žalovaný príslušné zmeny v evidencii nemôže vykonať priamo (ako sa toho domáhala žalobkyňa).

III.

Konanie pred Najvyšším správnym súdom Slovenskej republiky

10. Proti rozsudku krajského súdu podala včas kasačnú sťažnosť žalobkyňa (ďalej ako „kasačná sťažovateľka“ alebo „sťažovateľka“), a to prostredníctvom svojho právneho zástupcu, t.j. pri riadnom splnení podmienky obligatórneho zastúpenia v kasačnom konaní. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „najvyšší správny súd“ alebo „kasačný súd“) dopĺňa, že hoci má vedomosť o tom, že náklady spojené s právnym zastupovaním sťažovateľky na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci už nie sú hrazené z príslušných verejných zdrojov, kasačný súd nebol v priebehu konania informovaný sťažovateľkou, ako ani jej právnym zástupcom o tom, že by toto právne zastupovanie skončilo, t.j. v priebehu konania pred najvyšším správnym súdom nebolo kasačnému súdu akýmkoľvek spôsobom notifikované, že právne zastupovanie sťažovateľky advokátom na základe plnej moci zo dňa 17. decembra 2020, bolo skončené. Z uvedeného dôvodu považoval kasačný súd podmienku obligatórneho právneho zastúpenia sťažovateľky za splnenú počas celého konania.

11. Formálne kasačnú sťažnosť sťažovateľka odôvodnila ustanovením § 440 ods. 1 písm. f) - (krajský súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, f) že nesprávnym procesným postupom znemožnil účastníkovi konania, aby uskutočnil jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces) a h) - (krajský súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že h) sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu) zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej ako „SSP“).

12. I keď sťažovateľka explicitne v kasačnej sťažnosti na ustanovenie § 440 ods. 1 písm. g) SSP (t.j. vada nesprávneho právneho posúdenia veci krajským súdom) ako kasačný dôvod nepoukazovala, je zrejme, že implicitne brojí aj proti právnemu posúdeniu veci krajským súdom. Jej argumentácia sa v tomto smere realizuje tak, že opätovne poukazuje na súvisiacu právnu úpravu a rozhodovaciu prax súdov (vrátane ESLP) v obdobných veciach a následne sumarizuje, že výklad žalovaného [pozn. kasačného súdu: akceptovaný krajským súdom zamietnutím žaloby] predstavuje rozpor s touto právnou úpravou a rozhodovacou praxou.

13. Sumarizujúci procesné skutočnosti uvedené vyššie preto kasačný súd dopĺňa, že dôvody kasačnej sťažnosti sa do podstatnej miery prelínajú a vykazujú určitú mieru nejednoznačnosti. Tieto nedostatky kasačnej sťažnosti museli byť čiastočne prekonané materiálnym výkladom kasačnej sťažnosti, ktorú najvyšší správny súd v uvedenej veci realizoval.

14. Z vecného aspektu, sťažovateľka v texte kasačnej sťažnosti prezentuje, že v liste žalovaného zo dňa 06.08.2019 (č. matr. 57018/2019/V) sa uvádza, že zmeny, o ktoré sťažovateľka žiada nie je možné vykonať, pretože tieto sa vykonávajú „až po ukončení zmeny pohlavia chirurgickým zákrokom.“ Zároveň poukazuje na to, že v predmetnom liste jej bolo oznámené, že „Keďže u Vás tento proces nebol ukončený, zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku, v znení neskorších predpisov, § 7 ods. 1c), ods. 3, nám nedovoľuje Vašej žiadosti vyhovieť.“

15. Sťažovateľka poukázala na to, že sám žalovaný [pozn.: v priebehu konania pred krajským súdom] potvrdil, že „v súčasnosti neexistuje žiadny oficiálny právny výklad či usmernenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky [...]“ k súvisiacim otázkam.

16. Sťažovateľka brojí primárne proti tomu, že postup žalovaného, ktorý odmietol zapísať zmenu jej mena a pohlavia, resp. „uvedené zmeny podmieňuje predložením lekárskej správy o podstúpení sterilizácie“ (k tomu pozri str. 6 kasačnej sťažnosti), je podľa jej názoru v rozpore s objektívnym právom

a rozhodovacou praxou súdov, na ktorú odkazuje v kasačnej sťažnosti [pozn. kasačného súdu: a odkazovala aj v texte žaloby]. Má za to, že jej žiadosti o zápis zmeny malo byť vyhovie práve preto, že takáto požiadavka (t.j. požiadavka na chirurgickú zmenu pohlavia) v slovenskej legislatíve nemá právny základ, pričom je to aj v rozpore s Dohovorom a rozhodovacou praxou ESLP.

17. Prejednávaná vec bola dňa 08.02.2021 predložená Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky - ako súdu príslušnému na konanie a rozhodnutie - podľa právnej úpravy účinnej k danému dňu. Na Najvyššom súde Slovenskej republiky bola vec náhodným výberom pridelená na rozhodnutie senátu 1S - sp. zn. 1Sžk/7/2021. Dňa 25.03.2021 bola vec vrátená bez rozhodnutia na odstránenie nedostatkov krajskému súdu, ktorý v nej vydal opravné uznesenie sp. zn. 24S/227/2019 zo dňa 14. apríla 2021. Predmetná vec bola opätovne predložená Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky dňa 24.06.2021 a bola jej pridelená spisová značka 1Sfk/38/2021. S účinnosťou od 1. augusta 2021 (§ 101e ods. 1 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov) začal svoju právomoc vykonávať Najvyšší správny súd Slovenskej republiky, pričom k tomuto dňu prešiel z Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na Najvyšší správny súd Slovenskej republiky výkon súdnictva vo všetkých veciach, v ktorých je od 1. augusta 2021 daná právomoc Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (čl. 154g ods. 4 a 6 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s § 101e ods. 2 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Prejedávaná vec bola preto zo zákonných dôvodov podľa predchádzajúcej vety náhodným výberom - technickými prostriedkami schválenými Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky - pridelená na rozhodnutie kasačnému senátu 4S Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky, ktorý o nej rozhodol v zložení uvedenom v záhlaví tohto rozhodnutia pod spisovou značkou 1Sžk/38/2021.

18. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný preskúmal rozsudok správneho súdu v medziach sťažnostných bodov (§ 438 ods. 2, § 445 ods. 1 písm. c), ods. 2 SSP), pričom po zistení, že kasačná sťažnosť bola podaná oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 442 ods. 1, § 443 ods. 2 písm. a) SSP) a že ide o rozhodnutie, proti ktorému je kasačná sťažnosť prípustná (§ 439 ods. 1 a ods. 2 SSP) - vo veci v zmysle § 455 SSP nenariadil pojednávanie - a po neverejnej porade senátu jednomyselne dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je dôvodná.

IV.

Vybrané zistenia kasačného súdu z administratívneho spisu

19. Skôr ako kasačný súd pristúpil k detailnému hodnoteniu kasačných bodov, resp. rozsudku krajského súdu, oboznámil sa s administratívnym spisom, z ktorého zistil nasledovné:

19.1 Sťažovateľka doručila dňa 10.07.2019 žalovanému podanie označené ako „Žiadosť o zmenu mena, rodného čísla a pohlavia“. Domáhala sa zmeny jej aktuálneho mena z „M.“ na „M. N.“ (pozn.: priezvisko bez zmeny), ďalej zmeny rodného čísla z číselnej hodnoty XXXXXX/XXXX na rodné číslo ženského tvaru a zmeny označenia pohlavia z „M“ na „F“.

19.2 K predmetnej žiadosti sťažovateľka priložila rodný list, ďalej „Stanovisko odborné komise pro provádění změny pohlaví transsexuálních pacientů“ (vydané Ministerstvom zdravotníctva Českej republiky) - dňa 12.09.2019 (č. MZDR 32316/2018), záznam o rokovaní príslušnej odbornej komisie, ako aj výsledok vyšetrenia kasačnej sťažovateľky (zo dňa 09.11.2016) vydané Všeobecnou fakultnou nemocnicou v Prahe (Sexulogický ústav) so záverom: transsexualizmus male-to-female.

19.3 Z predložených podkladov vyplýva, že v čase podania žiadosti podľa bodu 19.1 žalovanému, u kasačnej sťažovateľky neprebehla chirurgická zmena pohlavia, zároveň jej však bola ustálená diagnóza: transsexualizmus (male-to-female).

20. Napadnuté opatrenie, t.j. nevyhovenie žiadosti odôvodnil žalovaný nasledovne: „K Vašej žiadosti o zmenu mena, rodného čísla a pohlavia, ktorú ste podali dňa 10.7.2019 na Matričný úrad vo Zvolene, Vám oznamujeme nasledovná: Zmeny o ktoré nás žiadate sa vykonávajú, až po ukončení zmeny pohlavia chirurgickým zákrokom. Keďže, u Vás tento proces nebol ukončený, zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku, v znení neskorších predpisov, § 7, ods. 1c), ods. 3, nám nedovoľuje Vašej žiadosti vyhovieť“.

V.

Súvisiaca zákonná úprava

21. Podľa § 6 ods. 6 zákona o mene a priezvisku, fyzickej osobe, u ktorej prebieha zmena pohlavia, povolí okresný úrad používať neutrálne meno a priezvisko na základe jej žiadosti a potvrdenia zdravotníckeho zariadenia, v ktorom liečba k zmene pohlavia prebieha.

22. Podľa § 7 ods. 1 písm. c) zákona o mene a priezvisku, povolenie na zmenu mena nie je potrebné, ak ide o zmenu c) mena z dôvodu zmeny pohlavia.

23. Podľa § 7 ods. 3 zákona o mene a priezvisku, zmena mena alebo zmena priezviska, na ktorú nie je potrebné povolenie, sa v matrike vykonáva na základe písomného vyhlásenia osoby, o ktorej meno alebo priezvisko ide, alebo jej zákonného zástupcu; pri zmene mena alebo zmene priezviska z dôvodu zmeny pohlavia je potrebné predložiť aj lekársky posudok.

24. Podľa § 9 zákona o mene a priezvisku, na povolenie zmeny mena alebo zmeny priezviska je príslušný okresný úrad podľa trvalého, prípadne posledného trvalého pobytu štátneho občana Slovenskej republiky na území Slovenskej republiky; ak štátny občan Slovenskej republiky takýto pobyt nemal, na povolenie zmeny mena alebo zmeny priezviska je príslušný Okresný úrad Bratislava. Ak ide o zmenu mena alebo zmenu priezviska maloletého, príslušný je okresný úrad podľa trvalého pobytu zákonného zástupcu, ktorý žiadosť podáva.

25. Podľa § 10 zákona o mene a priezvisku, na zápis zmeny mena alebo zmeny priezviska je príslušný matričný úrad, v ktorého matrike je zapísané meno alebo priezvisko štátneho občana Slovenskej republiky, ktorého sa zmena mena alebo zmena priezviska týka.

26. Podľa § 8 ods. 1 písm. a) zákona č. 301/1995 Z. z. o rodnom čísle (ďalej aj ako „zákon o rodnom čísle“), zmenu rodného čísla vykoná ministerstvo, ak a) rodné číslo nie je v súlade s § 2.

27. Podľa § 2 ods. 3 zákona o rodnom čísle, prvé dvojčísle rodného čísla vyjadruje posledné dve číslice roku narodenia osoby, druhé dvojčísle vyjadruje číselné označenie mesiaca narodenia osoby (u žien zvýšené o 50), tretie dvojčísle vyjadruje číselné označenie dňa narodenia osoby v danom kalendárnom mesiaci.

28. Podľa § 8 ods. 2 písm. b) zákona o rodnom čísle, ministerstvo vykoná na požiadanie zmenu rodného čísla, ...b) na základe lekárskeho posudku o zmene pohlavia osoby.

29. Podľa § 26 zákona č. 154/1994 Z. z. o matrikách (ďalej aj ako „zákon o matrikách“), zmeny zápisov, dodatočné zápisy, dodatočné záznamy a ich opravy v matrike vykonáva matričný úrad na základe verejných listín, iných úradných listín alebo písomných oznámení, ak v tomto zákone nie je ustanovené inak.

30. Podľa § 31a zákona o matrikách, na konanie podľa tohto zákona sa nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní.

VI.

Posúdenie vecí kasačným súdom

31. V prvom rade poukazuje kasačný súd na skutočnosť, že žiadosť sťažovateľky sa týkala troch údajov evidovaných v matrike, a to jej a) mena, b) rodného čísla a c) evidovaného pohlavia. Všetky tri zmeny odôvodňovala kasačná sťažovateľka rovnakými podkladmi.

32. Kasačnému súdu v tejto súvislosti nedá neuviesť (a to nad rámec správnej žaloby a kasačnej sťažnosti), že opatrenie žalovaného sa v tomto kontexte javí ako zmätočné, keď na strane jednej žalovaný v napadnutom opatrení uvádza, že zmeny (t.j. množné číslo), o ktoré sťažovateľka požiadala nie je možné vykonať, pretože tieto zmeny sa vykonávajú až po príslušnom chirurgickom zákroku, avšak ďalšia časť argumentácie žalovaného sa viaže výlučne už len na zmenu mena podľa zákona o mene a priezvisku (k tomu pozri bod 20 tohto rozsudku). Z vyjadrenia žalovaného zo dňa 20.04.2020 k podanej žalobe (ďalej aj ako „vyjadrenie žalovaného“), ako aj z vlastného rozsudku krajského súdu vyplýva, že žalovaný nebol príslušný na realizáciu všetkých zmien, o ktoré sťažovateľka žiadala (bod 26 rozsudku krajského súdu). Napríklad vo vzťahu k zmene rodného čísla žalovaný vo vyjadrení k žalobe uviedol,

že túto vykonáva Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, s ktorým názorom sa krajský súd stotožnil (bod 26 rozsudku krajského súdu). Zároveň však zo spisu predloženého žalovaným nevyplýva, akým spôsobom bola vybavená tá časť žiadosti sťažovateľky, o ktorej mal žalovaný, resp. krajský súd za to, že na jej vybavenie bol príslušný iný orgán, nie žalovaný. Kasačný súd najmä nemá vedomosť o tom, či bola v relevantnej časti žiadosť postúpená na vybavenie príslušnému orgánu alebo nie, či ju tento orgán vybavil alebo nie a pod. Vzhľadom na to, že sťažovateľka proti uvedenému v kasačnej sťažnosti nebrojí, najvyšší správny súd zameria v ďalšom svojom pozornosti výlučne na otázku zákonnosti postupu žalovaného v časti žiadosti sťažovateľky o zmenu jej mena z dôvodu zmeny pohlavia, a to v kontexte relevantných kasačných bodov.

33. Kasačný súd úvodom konštatuje, že zmena mena v matrike môže byť štandardne realizovaná v dvoch právnych líniách. Prvou právnou líniou je zmena mena v matrike na základe právoplatného rozhodnutia príslušného orgánu o povolení takejto zmeny (§ 6 zákona o mene a priezvisku). V takomto prípade zákonom splnomocnený orgán posúdi dôvodnosť žiadosti o zmenu mena, resp. súvisiace podklady, na základe ktorých následne vo veci rozhodne. Takéto právoplatné rozhodnutie príslušného orgánu, ktorým sa zmena mena povolila, sa stáva podkladom pre vlastnú realizáciu zmeny mena v matrike. Matričný úrad sa fakticky stáva „vykonávateľom“ takéhoto právoplatného rozhodnutia, ktorým sa zmena mena povolila. Vo všeobecnosti pritom platí, že na zmenu mena je potrebné právoplatné rozhodnutie o povolení takejto zmeny okrem prípadov, v ktorých zákon určuje výnimku. Druhou líniou (§ 7 zákona o mene a priezvisku) pre realizáciu zmeny mena v matrike sú potom situácie, kedy podkladom pre zmenu nie je právoplatné rozhodnutie o povolení zmeny mena príslušným orgánom, ale iné listiny, na základe ktorých matričný úrad priamo realizuje súvisiacu zmenu, t.j. bez predchádzajúceho povolenia zmeny mena. Takouto zmenou mena je aj zmena realizovaná na základe zmeny pohlavia preukazovaná vo vzťahu k matričnému úradu lekárskeho posudkom (§ 7 ods. 3 zákona o mene a priezvisku).

34. Tento záver kasačného súdu je fakticky zhodný s právnym názorom, ktorý vyjadril krajský súd v napadnutom rozsudku, a preto týmto právnym názorom krajského súdu nemôže kasačný súd nič vytknúť.

35. Vychádzajúc z vyššie uvedeného je zrejmé, že kasačný súd musel svoju pozornosť zamerať na to, či sú správne závery krajského súdu o tom, že zmena mena v matrike (bez potreby predchádzajúceho povolenia takejto zmeny) titulom zmeny pohlavia žiadateľa je možná len po realizácii chirurgického zákroku smerujúceho k takejto zmene, keďže napadnutým rozsudkom fakticky takýto právny stav ustálil, resp. na to, či sú závery krajského súdu v tomto smere, v napadnutom rozsudku riadne odôvodnené.

36. Kasačný súd v rámci posudzovania predmetných otázok (k tomu pozri bod 35 vyššie) dospel k záveru, že rozsudok krajského súdu neposkytuje dostatočne detailnú a presvedčivú odpoveď na to, že žalovaný dôvodne požadoval od sťažovateľky (ako zákonného predpokladu priamej realizácie zmeny jej mena v matrike) to, aby táto podstúpila chirurgický zákrok smerujúci k zmene jej pohlavia, resp. preukázanie toho, že takýto chirurgický zákrok podstúpila. Osobitne v tejto súvislosti poukazuje kasačný súd na nasledovné:

36.1 Kasačný súd v prvom rade uvádza, že v bode 28 rozsudku, krajský súd zamietnutie žaloby - a fakticky aj správnosť postupu žalovaného - odôvodňuje tým, že kasačnej sťažovateľke nebolo „zmenené pohlavie lekárskeho zákrokom“. Zákon o mene a priezvisku, ako ani zákon o matrike však ako podmienku pre realizáciu zmeny mena osoby priamo matričným úradom pri zmene pohlavia neuvádza „lekársky zákrok“, ale predloženie „lekárskeho posudku“ o zmene pohlavia, čo sú podľa názoru kasačného súdu kvalitatívne dva odlišné právne pojmy s rôznym obsahom. Zákonná právna úprava v rozhodnom čase neurčovala - a podľa vedomosti kasačného súdu neurčuje ani v súčasnosti - že lekárskeho posudok podľa § 7 ods. 3 zákona o mene a priezvisku musí dokazovať/preukazovať chirurgickú zmenu pohlavia. Krajský súd však napriek tomu v odôvodnení svojho rozsudku k takémuto záveru dospel, keď si fakticky len bez ďalšieho osvojil právny názor žalovaného, podľa ktorého je pre zápis zmeny mena osoby (pri zmene pohlavia) potrebná realizácia chirurgického zákroku. Žiadnu právnu argumentáciu v prospech tohto záveru však krajský súd neposkytuje - len konštatuje, že [právna] „úprava nedáva najmenšiu pochybnosť“ o tom, že zmena mena v matrike na základe zmeny pohlavia (bez právoplatného povolenia o zmene mena) je možná len v prípade „keď účastník disponuje lekárskeho správou o tom, že mu bolo zmenené pohlavie lekárskeho zákrokom“. Krajský súd v rozsudku neprezentuje žiadne kvalifikované právne úvahy, resp. dôkladnú právnu interpretáciu toho, prečo dospel k záveru o nevyhnutnosti realizácie chirurgického zákroku (ako podmienky uznania zmeny pohlavia v súdnej veci), keď zároveň v žiadnom

zákonnom ustanovení, na ktoré odkazuje v bodoch 13 až 19 rozsudku ako základu pre svoje rozhodnutie, takáto podmienka explicitne formulovaná nie je. Kasačný súd nepovažuje rozhodnutie krajského súdu za dostatočne odôvodnené, ak tento žalobu sťažovateľky zamietol akceptujúc názor žalovaného o potrebe realizácie chirurgického zákroku - hoci sťažovateľka už v žalobe prezentovala rozsiahlu právnu argumentáciu, prečo je takáto požiadavka orgánu verejnej správy nedôvodná, pričom - naopak - krajský súd sťažovateľke neposkytol žiadne odôvodnenie, prečo jej argumentácia vo veci nie je dôvodná a právne relevantná.

36.2 Kasačný súd tiež dospel k záveru, že krajský súd sa v napadnutom rozsudku nevenoval hmotnoprávnej argumentácii, ktorú sťažovateľka prezentovala v texte správnej žaloby odvolávajúc sa na ňu ako na právny základ negujúci zákonnosť napadnutého opatrenia. V bode 29 odôvodnenia krajský súd uviedol, že „pokiaľ žalobkyňa tvrdí, že jej patria práva vyplývajúce priamo z medzinárodnej zmluvy o ľudských právach, musí si tieto práva uplatniť na príslušnom orgáne verejnej správy“. S týmto názorom krajského súdu sa kasačný súd nemohol stotožniť. Sťažovateľka totiž správnu žalobu odôvodnila porušením jej práv (vrátane práv vyplývajúcich z Dohovoru) žalovaným, špecifikovala viacero rozsudkov ESLP, ktoré - podľa jej názoru - preukazujú nezákonnosť opatrenia žalovaného, pričom krajský súd túto jej rozsiahlu argumentáciu opomína a vôbec sa jej v odôvodnení nevenuje, nehodnotí ju.

36.3 Tak žalovaný (v napadnutom opatrení), ako ani krajský súd (v napadnutom rozsudku) neodkazujú v rámci citovanej právnej úpravy, ktorá sa má na vec vzťahovať, na žiadne ustanovenie zákona, príp. podzákonného prameňa práva, z ktorého by požiadavka „chirurgického zákroku“ (ako podmienky pre uznanie zmeny pohlavia) výslovne vyplývala. Nielenže neodkazujú na žiadny takýto prameň práva, ale dokonca sám žalovaný vo svojom vyjadrení zo dňa 20.04.2020 k podanej žalobe poukázal na to, že „neexistuje žiadny oficiálny právny výklad či usmernenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky“ v kontexte podanej žiadosti sťažovateľky. Žalovaný dokonca v predmetnom vyjadrení uvádza, že podmienky preukazovania zmeny pohlavia vo vzťahu k štátu určuje „zaužívaná prax“. Najvyšší správny súd považuje za neprijateľné, aby sa požiadavka preukazovania zmeny pohlavia pre účely zmeny mena priamo matrikou (t.j. bez potreby predchádzajúceho povolenia o zmene) odvíjala od „zaužívanej praxe“, príp. aby „zaužívaná prax“ nahrádzala neexistenciu normatívnej právnej úpravy v tak významnej otázke, akou je preukazovanie splnenia podmienky zmeny pohlavia na realizáciu zmien v príslušných evidenciách štátu.

36.4 Rozsudok krajského súdu uznáva, že žalovaný môže zmeny v matrike vykonať priamo (bez potreby preukázania predchádzajúceho rozhodnutia o povolení zmeny mena) za podmienky, že žiadateľ predloží k takejto žiadosti o zmenu listiny „ktoré pre taký zápis zákon vyžaduje“ (bod 26 odôvodnenia krajského súdu) a zároveň v bode 28 rozsudku interpretuje krajský súd túto požiadavku tak, že ide o „lekársku správu o tom, že mu bolo zmenené pohlavie lekárskeho zákrokom“. Kasačný súd v tejto súvislosti poznamenáva, že krajský súd v predmetnej časti odôvodnenia použil pojem „lekársky zákrok“ (nie chirurgický zákrok), ktorý však bližšie nešpecifikoval. Rozsudok krajského súdu sa potom javí byť zmätočným, keď prípadnú priamu zmenu mena v evidencii krajský súd odvodzuje od „lekárskeho zákroku“, ktorý pojem však - podľa názoru kasačného súdu - nie je možné stotožňovať s pojmom chirurgický zákrok. To, že pojmy „lekársky zákrok“ a „chirurgický zákrok“ krajský súd pre účely rozhodovania vo veci stotožnil je možné vyvodiť výlučne zo záveru, že žalobu sťažovateľky zamietol (fakticky sa stotožňujúc so záverom žalovaného o potrebe realizácie chirurgického zákroku).

37. Najvyššiemu správne súdu nedá neuviesť (aj odkazom na bod 36 tohto rozsudku), že národná právna úprava, ako aj rozhodovacia prax orgánov verejnej moci na tomto úseku je minimálna a minimalistická, je neúplná a nejednoznačná. Už len samotný pojem „zmena pohlavia“ (pre účely zákona o mene a priezvisku, resp. zákona o matrikách) nemá žiadny normatívny obsah, resp. príslušné zákony neobsahujú žiadnu legálnu definíciu tohto pojmu. Rovnako, zákon o mene a priezvisku v § 7 ods. 3 síce určuje, že zmenu mena sťažovateľky je možné uskutočniť na základe lekárskeho posudku o zmene pohlavia, avšak zákon (a ani podzákonný predpis) neupravuje, kto takýto posudok vydáva, čo z neho musí vyplývať, aby bol akceptovaný pre účely zápisu zmeny mena titulom zmeny pohlavia (t.j. bez potreby osobitného povolenia na zmenu mena) a pod. Krajský súd neuskutočnil výklad týchto pojmov, neposkytol im „justičný obsah“, ktorý by bol následne preskúmateľný kasačným súdom, ale len stroho akceptoval postoj žalovaného, ktorý navyše nemá oporu vo vlastnom znení zákonnej právnej úpravy. Urobil tak bez toho, aby reagoval na hmotnoprávne námietky sťažovateľky týkajúce sa tohto výkladu uplatneného žalovaným.

38. Najvyšší správny súd dopĺňa, že súvisiace nedostatky v právnej úprave pritom boli identifikované v podmienkach Slovenskej republiky aj v čase, ktorý je pre súdenú vec relevantný. V správe o činnosti

verejného ochrancu práv za obdobie roka 2018 sa - okrem iných - uvádza: „V rámci mojej činnosti som skúmala aj podnety týkajúce sa procesu prepisu rodu transrodových osôb na Slovensku, ktorý je podmienený podstúpením chirurgického zákroku na tele transrodových osôb s cieľom odstrániť ich reprodukčné orgány, resp. dosiahnuť u týchto osôb neplodnosť. Preskúmaním týchto podnetov som zistila, že predmetný postup bol uvedený do praxe Oznámením Ministerstva zdravotníctva Slovenskej socialistickej republiky z roku 1981. Toto oznámenie však už v súčasnosti nie je platné ani účinné a je v rozpore s článkom 13 ods. 1 ústavy, v zmysle ktorého možno povinnosti ukladať iba zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd.“ alebo „Podmieňovanie uznania rodovej identity transrodových osôb medicínskym zákrokom sterilizácie alebo liečbou, ktorej následkom bude s vysokou pravdepodobnosťou neplodnosť osoby, ktorú transrodová osoba nechce podstúpiť, preto zodpovedá podmieňovaniu plného uplatňovania jej práva na rešpektovanie súkromného života v zmysle čl. 8 Dohovoru vzdaním sa plného uplatňovania práva na rešpektovanie telesnej integrity chránenej čl. 8 Dohovoru aj čl. 3 Dohovoru, a je s nimi v rozpore.“

39. I z uvedeného vyplýva, že v čase posudzovania predmetnej otázky žalovaným, neexistovala zákonná úprava, ktorá by určovala náležitosti takéhoto lekárskeho posudku, ako ani samotnú požiadavku chirurgického zákroku. Bolo preto povinnosťou krajského súdu - na základe žaloby sťažovateľky - hodnotiť právne a skutkové okolnosti veci (najmä podklady predložené kasačnou sťažovateľkou), čo však podľa názoru najvyššieho správneho súdu neurobil, resp. neurobil v dostatočnej miere.

40. Nad rozsah rozhodnutí ESLP, na ktoré odkázala kasačná sťažovateľka v správnej žalobe, resp. kasačnej sťažnosti, poukazuje kasačný súd aj na rozhodnutie ESLP vo veci X. a Y. proti Rumunsku (č. 2145/16 a č. 20607/16) zo dňa 19. januára 2021, v ktorých veciach ESLP vyslovil porušenie práva na súkromie (čl. 8 Dohovoru) dvoch štátnych príslušníčok Rumunska, ktoré sa domáhali zmeny ich pohlavia vo verejnej evidencii, avšak odmietli pre tieto účely podstúpiť chirurgický zákrok. Podľa názoru ESLP, takáto požiadavka na realizáciu chirurgickej zmeny pohlavia kládla sťažovateľku pred dilemu, kedy sa museli rozhodnúť, či podstúpia chirurgický zákrok pre zmenu pohlavia len preto, aby bolo ich „nové“ pohlavie akceptované pre účely štátnych evidencií (hoci ho podstúpiť nechceli), alebo či upustia od svojej požiadavky dosiahnutia uznania ich nového pohlavia (keďže štát uznanie tohto pohlavia viazal na požiadavku chirurgickej zmeny). Podľa názoru ESLP, požiadavka orgánov štátu, ktoré odmietli uznať „nové“ pohlavie sťažovateľiek, resp. toto uznanie podmieňovali chirurgickým zákrokom, predstavuje zásah do ich práva na súkromie.

41. Rovnako je v tejto súvislosti možné poukázať na rozhodnutie ESLP vo veciach A. P., Garcon a Nicot proti Francúzsku (č. 79885/12, č. 52471/13 et č. 52596/13) - neoficiálny preklad vybraných častí rozhodnutia do českého jazyka (napr. <https://hudoc.echr.coe.int>): „124. Soud navíc připomíná, že dotčená podmínka přestala být součástí pozitivního práva jedenácti smluvních stran, včetně Francie, v letech 2009 až 2016 a že podobné reformy jsou projednávány i v dalších smluvních stranách (...). To ukazuje, že v Evropě se v posledních letech objevuje trend směřující ke zrušení této podmínky, který je dán vývojem v chápání transgenderismu.“, „125. Soud rovněž připomíná, že řada evropských a mezinárodních institucionálních aktérů, kteří se podílejí na prosazování a obraně lidských práv, zaujala velmi jasné stanovisko ve prospěch zrušení kritéria sterility, které považují za porušení základních práv. (...) „126. Soud konstatuje, že osoby v situaci stěžovatelů neměly jinou možnost, než se nejprve za účelem uznání své totožnosti podrobit náročné léčbě nebo zákroku, které podle francouzského pozitivního práva ve znění platném v době rozhodné z hlediska skutkového stavu projednávané věci musely vést k nevratné změně vzhledu. Jak Soud uvedl výše, to s největší pravděpodobností znamenalo, že musely být sterilizovány. Ne všechny transgender osoby si však přejí - nebo mohou - podstoupit léčbu nebo zákrok, které by vedly k těmto důsledkům, jak ukazuje příklad druhého a třetího stěžovatele v projednávané věci. (...)“, „127. Léčba a operace tohoto druhu zasahují do tělesné integrity jednotlivce, která je chráněna článkem 3 Úmluvy (ačkoli se tohoto ustanovení druhý a třetí stěžovatel nedovolávali) a článkem 8.“, „130. Léčebný výkon nelze považovat za předmět skutečně svobodného souhlasu, pokud skutečnost, že se jí dotyčná osoba nepodrobí, tuto osobu zbavuje plného výkonu jejího práva na genderovou identitu a osobní rozvoj, které, jak již bylo uvedeno, je základním aspektem práva na respektování soukromého života [viz věc Van Kück proti Německu, č. 35968/97, rozsudek ze dne 12. června 2003, § 75].“, „131. Podmiňovat uznání genderové identity transgender osob sterilizačním zákrokem nebo léčbou - nebo zákrokem či léčbou, které s velkou pravděpodobností povedou ke sterilizaci - které si nepřejí podstoupit, proto znamená podmiňovat plný výkon jejich práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy tím, že se vzdají plného výkonu svého

práva na respektování tělesné integrity chráněného tímto ustanovením a také článkem 3 Úmluvy.“, „132. Soud plně uznává, že ochrana zásady nezcizitelnosti osobního stavu, zajištění spolehlivosti a konzistentnosti matričních záznamů a obecněji zajištění právní jistoty jsou v obecném zájmu. Konstatuje však, že na základě tohoto výkladu obecného zájmu francouzské pozitivní právo ve znění platném v rozhodné době stavělo transgender osoby, které nechtěly podstoupit úplnou změnu pohlaví, před neřešitelné dilema. Buď podstoupily sterilizační zákrok nebo léčbu - nebo zákrok či léčbu, které by velmi pravděpodobně vedly k jejich sterilizaci - proti své vůli, čímž se vzdaly plného výkonu svého práva na respektování tělesné integrity, které je součástí práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy, nebo se vzdaly uznání své genderové identity, a tedy plného výkonu téhož práva. Podle názoru Soudu to znamenalo narušení spravedlivé rovnováhy, kterou jsou smluvní strany povinny zachovávat mezi obecným zájmem a zájmy dotčených osob.“, „135. Proto zamítnutí žádosti druhého a třetího stěžovatele o změnu osobního stavu z důvodu, že nepředložili důkaz o nevratné povaze změny svého vzhledu - tj. neprokázali, že podstoupili sterilizační zákrok nebo léčbu s velmi vysokou pravděpodobností sterility, představuje nesplnění pozitivní povinnosti žalovaného státu zajistit jejich právo na respektování soukromého života. Z tohoto důvodu došlo u těchto stěžovatelů k porušení článku 8 Úmluvy.“.

42. Kasačný súd v tomto kontexte uvádza, že vo Vestníku Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (časťka 18-20), ročník 70, bolo dňa 6. apríla 2022 [pozn.: nejedná sa teda o úpravu právne relevantnú v čase podania žiadosti sťažovateľky žalovanému] uverejnené „Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky na zjednotenie postupov poskytovania zdravotnej starostlivosti ku zmene pohlavia pred vydaním lekárskeho posudku o zmene pohlavia osoby administratívne evidovaného v matrike“, z ktorého vyplývalo, kto je oprávnený vydať takéto potvrdenie a za akých podmienok, pričom okrem chirurgického zákroku (ako spôsobu zmeny pohlavia) pre evidenčné účely štátu, uvedené usmernenie pripúšťalo aj iný spôsob preukazovania zmeny pohlavia ako je chirurgický zákrok. Na strane druhej, kasačnému súdu je známe aj to, že účinnosť uvedeného usmernenia bola pozastavená (k tomu pozri Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (časťka 28-29), ročník 70, zo dňa 18. mája 2022). Hoci uvedené usmernenie nie je v súčasnosti účinné (a nebolo tomu tak ani v čase podania žiadosti sťažovateľky o zmenu mena), uvedené považuje kasačný súd za relevantnú indíciu toho, že už aj v právnych reáliách Slovenskej republiky bolo prípustné - hoci len v časovom rozsahu niekoľkých týždňov - preukazovať zmenu pohlavia inak ako len chirurgickým zákrokom.

43. Vychádzajúc z vyššie uvedených skutočností, kasačný súd prisvedčil kasačnej námietke sťažovateľky o podstatnom porušení jej procesných práv (i keď bez explicitnej konkretizácie toho, v čom presne mali byť jej procesné práva porušené), keď uplatňujúc materiálny výklad kasačnej sťažnosti dospel najvyšší správny súd k záveru, že rozsudok krajského súdu neposkytuje dostatočnú odpoveď na podstatné námietky sťažovateľky, resp. na relevantnú právnu argumentáciu sťažovateľky (tak, ako boli tieto prezentované v texte správnej žaloby) a rozhodnutie krajského súdu je z dôvodov uvedených vyššie nedostatočne odôvodnené. Kasačný súd poukazuje na to, že odôvodnenie je časťou rozsudku, v ktorej správny súd vysvetľuje, akým spôsobom a z akých dôvodov dospel ku konkrétnemu rozhodnutiu. Preto zákon ustanovuje konkrétne zákonné požiadavky na obsah odôvodnenia rozsudku tak, aby z neho bola zrejmá jeho opodstatnenosť, zákonnosť a spravodlivosť. Zatiaľ čo vo výroku správny súd vyslovuje, ako rozhodol, z odôvodnenia musí vyplývať, prečo tak rozhodol. Správny súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé a taktiež preskúmateľné z pohľadu kasačného súdu (Baricová J. a kol. Správny súdny poriadok. Komentár. Bratislava. C.H.BECK, 2018.s. 720).

44. Podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky predstavuje požiadavka riadneho odôvodnenia rozhodnutia jeden zo základných atribútov spravodlivého procesu. Dodržanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodovania súdov a vylúčiť ľubovôľu, nakoľko iba vecne správne a náležité, t.j. zákonom predpísaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie, je spôsobilé napĺňať ústavné kritériá vyplývajúce pre neho jednak z Ústavy Slovenskej republiky, ako aj z Dohovoru.

45. Kasačný súd v súvislosti s problematikou odôvodnenia súdneho rozhodnutia poukazuje aj na Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. III. ÚS 825/2016 zo dňa 28.02.2017, v ktorom ústavný súd konštatoval, že „To, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho konania, jednoznačne vyplýva z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Judikatúra tohto súdu síce nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký,

ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

46. Rovnako sa ústavný súd vyjadril k povinnosti súdov riadne odôvodniť svoje rozhodnutie aj v náleze č. k. III. ÚS 119/03-30. Ústavný súd už vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t.j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03).

47. Z ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky taktiež vyplýva, že „Súd by mal vo svojej argumentácii, obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia, dbať aj na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, ako aj závery, ku ktorým na základe týchto premís došiel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Odôvodnenie má obsahovať dostatok dôvodov a ich uvedenie má byť zrozumiteľné. Súd je povinný formulovať odôvodnenie spôsobom, ktorý zodpovedá základným pravidlám logického, jasného vyjadrovania a musí spĺňať základné gramatické, lexikálne a štylistické hľadiská. Nedostatky odôvodnenia zakladajú vadu nepreskúmateľnosti rozhodnutia.“ (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp.zn. I. ÚS 114/08 zo dňa 12.06.2008).

48. Krajský súd sa - s odkazom na vyššie uvedené - detailne a vecne vysporiada s tým, akými dokladmi sa preukazuje zmena pohlavia osoby pre účely priamej realizácie zmien, o ktoré sťažovateľka žalovaného požiadala (s osobitným dôrazom na zmenu mena, o ktorej krajský súd ustálil, že túto zmenu je príslušný vykonať práve žalovaný), t.j. poskytne výklad pojmu „lekársky posudok“ podľa § 7 ods. 3 zákona o mene a jednoznačnú odpoveď na to - vychádzajúc z vlastného znenia pozitívneho práva - či takýto lekársky posudok musí preukazovať zmenu pohlavia žiadateľa (pre účely uskutočnenia zmeny mena matričným úradom) výlučne realizáciou chirurgického zákroku, ak áno, tento špecifikuje. Ak nie, uvedie, akým iným spôsobom môže byť preukázaný spôsob zmeny pohlavia podľa § 7 ods. 3 zákona o mene. Tieto svoje právne závery jednoznačne, vyčerpávajúco a presvedčivo odôvodní. Prihliadne pritom aj na rozhodovaciu prax ESLP a posúdi jej relevanciu v súdnej veci. V kontexte takto vyslovených parciálnych záverov krajský súd vyhodnotí, či doklady, ktoré sťažovateľka priložila k žiadosti, tvoria dostatočný podklad pre realizáciu zmien, ktorých sa domáha a ak nie, odôvodní prečo tomu tak je. Zároveň sa vysporiada s tým, aký je vzájomný vzťah jednotlivých zmien požadovaných sťažovateľkou (bod 31 odôvodnenia tohto rozsudku), ako aj s tým, či, resp. ako sa tieto zmeny v príslušných evidenciách navzájom časovo alebo inak podmieňujú a pod. (napr. v kontexte tvrdenia žalovaného v podanej správnej žalobe, že k zmene mena z dôvodu zmeny pohlavia musí predchádzať vydanie osvedčenia o pridelení nového rodného čísla a pod.), keď podanou správnu žalobou sťažovateľka namietala opatrenie vydané žalovaným vo vzťahu ku všetkým trom zmenám, ktorých sa dožadovala.

49. Hoci z kasačnej sťažnosti výslovne nevyplýva, aký výklad súvisiacich právnych noriem považuje sťažovateľka za správny (k tomu pozri najmä bod 12 tohto odôvodnenia), kasačný súd pri skúmaní obsahu kasačnej sťažnosti (materiálny prístup) túto vyhodnotil tak, že kasačná sťažovateľka sa nestotožňuje s výkladom krajského súdu, ktorý pre realizáciu zmeny jej mena podľa § 7 ods. 3 zákona o mene (k tomu pozri aj bod 32 tohto odôvodnenia) požaduje chirurgickú zmenu pohlavia, a to napriek tomu, že takýto zákonný predpoklad explicitne z príslušného zákona nevyplýva. Kasačný súd sa s týmto názorom sťažovateľky stotožnil a ako to vyplýva z tohto rozsudku, ani najvyšší správny súd v právnej úprave neidentifikoval žiadne také zákonné ustanovenie, ktoré by zápis nového mena podľa § 7 ods. 3 zákona o mene viazal na chirurgický zákrok žiadateľa.

50. Kasačný súd zároveň pre účely nového rozhodovania vo veci poukazuje na to, že Ústavný súd Slovenskej republiky stabilne uvádza, že „v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú preto povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd“ (napr. II. ÚS 148/06, III. ÚS 348/06, IV. ÚS 209/07, podobne aj I. ÚS 252/07).

51. O trovách kasačného konania rozhodne podľa ust. § 467 ods. 3 SSP krajský súd podľa ust. § 175 ods. 2 SSP v spojení s § 167 SSP samostatným uznesením.

52. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0, t.j. jednomyseľne (§ 463 SSP v spojení s § 139 ods. 4 SSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok **n i e** je prípustný.